

## **Diskuse o mýtu, logu a „životě“**

**Ladislav Hejdánek**

◆ diskuse, česky, vznik: nedatováno, asi 70. léta ◆ poznámka: datace určena podle (ne)kvality záznamu

◆ discussion, Czech, origin: nedatováno, asi 70. léta

## Diskuse o mýtu, logu a „životě“ [1970]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: K tomu nadpisu. Nezískal by ten nadpis, kdyby tam chybělo to první slovo, to *bios*? Mně se zdá, že to tam není, že to není na stejné úrovni, o něm jako o tom *mythu* a o tom *logos*. To jako by tohle nebylo tématem. Ten *bios*, pokud tedy, já si myslím, že ten se tam dostal proto, že byste potřeboval opravdu objasnit, co to je ten *mythos*, co přináší a tak. Že to, o co tam opravdu jde, je ten *mythos* a potom ten *logos* proti tomu. Ale ten *bios* mi se zdá, že téma té kapitoly je *mythos* a *logos*.

Hejdánek: Takhle jsem to vždycky vykládal, nebo takhle jsem na to myslel. To spojení s tím životem, s tím *bios*, je teď jakési rozšíření proti tomu, co jsem dělal dřív. Smysl toho by měl být v tom, a taky v té kapitole snad do jisté míry to tam je, totiž vzniká otázka, proč ten *mythos* se soustřeďuje kolem určitých životních sfér a ne kolem jiných. Protože vtrhává do animálního života určitými toulami nebo určitými skulitami, ne celou plochou. To teprv dodatečně to zvládá. A tedy proč zrovna v určitých momentech? A teď já se domnívám, že se to dá vidět jako skloubení, svázání s určitými těmi zauzlenými té životní situace, které tu jsou už před *mythem*. To, že tedy ten *mythos* od samého začátku se pokouší uchopit nebo úspěšně uchopuje právě ty nejpodstatnější situace, nejpodstatnější struktury animálního života.

Samozřejmě já o tom animálním životě nemůžu mluvit tematicky tak zaměřeně, jak snad byste očekával, když už je tam *bios*, takže by to tam mělo být. To si musím nechat na později, až se bude mluvit o přírodě. Ale tam to bude patřit tak, že už bude v reflexi, v reflexe tedy bude v akci. Ale teď já jsem vlastně tuhle kapitolu zařadil, protože jsem shledal, že vlastně nemůžu začít úplně od začátku s tou reflexí, že musím nejdřív nějak zjistit, odkud se bere ten nástroj, jímž se reflexe provádí. A když o tomhle jsem tedy začal uvažovat, tak se mi ukázalo, že ještě teď je potřeba ukázat, proč *mythos* se zmocňuje nebo útočí na animální sféru v určitých bodech, v určitých uzlových souvislostech, a ne v jiných.

Jiný hlas: My jsme se dívali, jenže tou odpovědí se mně zdá, že mi dáváte za pravdu. Pořád mluvíte o *mythu*, dokazujete, že ten *bios* tam není tématem, že se tam dostal proto z určitých důvodů s ohledem na ten *mythos*.

Hejdánek: Podívejte se, ten *bios*, o čem to je, to je jedno z centrálních témat *mythu* i *logos*. Takže prostě to...

Jiný hlas: No, je to tam tedy taky, když se mluví o té smrti, tak ta k tomu patří. Ale mně to připadá, to snad ani nestojí za to, mně by to říkalo víc, kdyby tam bylo jen *mythos* a *logos*. To se mi zdá bezvadně vystihuje, o co tady jde. A říká to podle mého názoru víc, než když je tady *bios*, *mythos*, *logos*. To je takové podezřele propletené. To už je toho tady, no podezřelé, tak ono to je celkem jasné, že to asi, že to prostě, že se to tam dostalo takhle. Jen mně to tedy tak trochu spíš zatemňovalo. Ale je tam v každém případě ten *bios* u vás jinak než *logos* a *mythos*.

Hejdánek: No určitě, ano. Tak vidíte, to jsem právě měl v úmyslu, tak to je asi špatně. Já jsem měl v úmyslu tam jako tak naznačit, ovšem tedy samozřejmě výslovně to tam není, že totiž jako třeba náš život je logem, tím myšlením logu nebo logomyšlením je tak proniknut, že není vůbec ani myslitelné, že by se to dalo nějak odstranit nebo nějak očistit. A takovýmhle způsobem lidský život pronikl i v době, kdy *logos* neexistoval nebo se ještě neprosadil, a člověk žil ve světě *mythu*. Že něco podobného je ta existence ve světě života, že jaksi ty všelijaké mohutné struktury mají jakýsi svůj pramythus nebo předmythos, který jim dovoluje, aby žily, aby se chovaly jako živé organismy.

Tady jsem právě chtěl mluvit o životě ne tak, jak biologie o něm hovoří, spíš jako naznačit, že v pozadí za tím *mythem* ještě vězí, a my o něm vůbec nevíme, my víme málo o *mythu*, ale o tomhle vůbec nevíme, a že vlastně musíme předpokládat, že živé organismy tím, že žijí, že de facto zachovávají, žijí v určitém světě, který respektují a zachovávají, že tedy život sám o sobě je jakousi existencí ve světě *biosu*. To jsem měl na mysli, že tam ještě zatím je nějaká vrstva, která se nedá vyvodit z *mythu* a která je ještě dříve, ale nicméně je, ano, víceméně jako...

Jiný hlas: Ale tohle se mi zdá v podstatě podstatná věc. To by tam tedy mělo být. Já nechci tedy předbíhat, ale co potom v té druhé, až budete mluvit o té přírodě a tak, tak to už budete mluvit o tom, co pro nás v té reflexi a tak, co to znamená jako pro nás v té přírodě.

Hejdánek: Ano, tam prostě to už bude příroda včetně života, biologického života v lidském světě. Jakou funkci, co to tam znamená. Tam se pak ukážou ty otázky, které hýbou svědomím u některých lidí, jako je to životní prostředí a tak dále, nějaký respekt k životu a tak dále. Že to už bude v lidském světě. O tom pak už můžeme mluvit, že? O tomhleto tady jsou jenom tušení.

Jiný hlas: Jo, já si to teda ještě...

Určitě se k tomu asi dostaneme stejně v běhu těch přednášek. Mně jde opravdu o ten včerejší dopis. Nemůžeme si už dělat naději, že bychom mohli již dnes v nějakém celku postihnout podstatu mýtu. Jednak protože mýtus, jak správně říkáte, je smyslem nevyčerpatelný. Jestli tohleto je důvod... To znamená, že bychom již dnes mohli v nějakém celku... To znamená, že jednou bychom mohli, nebo co? A to, že je mýtus smyslem nevyčerpatelný... umělecké dílo je taky smyslem nevyčerpatelné. A to znamená tedy, že to umělecké dílo nemůžeme celkově postihnout? Podstatu uměleckého díla? Možná že ne opravdu. A když tam říkáte dnes, to znamená, že jednou teda? Ale on ten mýtus bude pořád nevyčerpatelný, že jo? Takže to se mi zdá v logické souvislosti s tím, co říkáte dál. To se mi zdá ten vlastní důvod, že vlastně jsme ještě v tom, že nejsme jaksi mimo, abychom to mohli nějak uchopit. Tohleto, že mýtus je smyslem nevyčerpatelný, tak pro něj to nemůžeme celkově postihnout.

Hejdánek: Ne, tam opravdu ty věty nemusely být. Já vzpomínám, že tenkrát jsem o tom uvažoval, pak jsem na to zapomněl, už si nepamatuju. To je vlastně určitá koncese čtenáři, aby věděl, že zatím je to ještě někde dál. Takže pak se má ukázat, že vlastně ještě není naděje, že bychom ještě dnes, když už je to všechno pasé... Pak už myslím, že jsem tu pointu zapomněl dát. To skutečně tam nemusí být.

Jiný hlas: No a pokud jde o tu nevyčerpatelnost, máte pravdu, tam u toho uměleckého díla je to vlastně cokoliv. Právě proto si myslím, že to není ten vlastní důvod. Buďto se dá říct, že nic nemůžeme celkově postihnout, o čem si už dělat nárok, že jsme to celkově postihli. Buďto to nemůže být o ničem, anebo z tohohle důvodu, když jde o tohle.

O co tam jde, to je opravdu to, co tam uvádíte na druhém místě a co také navazuje na ten úplný úvod. Co si vzpomínám, od vás jsem slyšel o krizi naší doby. Že naše doba je v krizi. Je to ten podstatný moment, že teď žijeme v té době toho rozpadu mýtu?

Hejdánek: Moment, počkejte, o krizi? To mně se nepodobá. Víte, na co se ptám?

Jiný hlas: No vím, ale překvapuje mě, že vás to překvapuje. Nikdy jsem u vás nečetl o krizi současné doby. Měl jsem dojem, že to není náhoda, že o krizi nemluvíte. Asi jsem si to vymyslel, jak se ukazuje.

Hejdánek: Ne, to je čistě otázka termínu. Podívejte se, to jste musel číst. Mně to připadá totiž, že je to strašná inflace těch krizí naší doby. To je cosi tak běžného a tak každodenního, že nějak zvlášť o tom mluvit... Ale věcně, toho slova jsem používal, když jsem etymologicky špatně zdůrazňoval souvislost kritičnosti a kritiky s krizí. Je to etymologicky špatně, ale nicméně jsem si řekl, že to neškodí.

Tam tedy uvádění do krize, a s tím je celá ta záležitost, jako pravdu poznat pouze v tom švihu. Tak to je ono.

Jiný hlas: Dobře, ale tam jde o naši dobu. Mluvíte často o krizi *filosofie*. To jo, ale to je zase i tohleto věčně třeba v těch textech, kde jste spojoval konec metafyziky a konec náboženství a tak dále. A jaká je to šance teď, že před námi stojí výzva k reflexi této situace. Že je potřeba nové *filosofie*, ale také nové reflexe. Že je potřeba náboženství, že je potřeba vědy, že je potřeba umění, tak všude to nějak selhává.

A to, že to tak konverguje, že se dostává do těchto těžkostí, že to končí a není dál vidět ve všech těchto rovinách, to vlastně znamená, že jsme teď v jakési uzlové dějinné situaci. O krizi tam nebyla řeč?

Hejdánek: To je podstatně srozumitelnější. Já jsem o tom mluvil dost, já jsem to jenom chtěl vědět mimochodem.

Jiný hlas: To je asi jediný odpor, že já jsem se načetl strašně knížek o krizi a ono je to pro mě floskule. Všechno je pořád v krizi. V době, když jsem byl na vysoké škole na začátku, tak vyšlo tolik o krizi, mluvil o tom kdekdo. Takže určitá averze k tomu termínu u mě vznikla.

To tak zhruba popořádku. Mně se třeba zdálo, že to, co zmiňujete v tom třetím paragrafu, v té převlečené nevlastní souvislosti, mně se to přibližuje. Chtělo by to nějaké banálnější příklady. Zatímco ta citace z *Iliady*... Já jsem nepochopila, co tam všechno má vyjádřit nebo zastoupit. Tady píšete, že interpretuje pojetí úlohy křesťanského výkladu u *Nietzscheho* jako mnohem méně revoluční, než se obvykle má za to. Novými termíny vyjadřuje obecnou a normální psychologii archaického člověka.

Jiný hlas: A jak to teda s tím *Eliadem*? Nevím vůbec, mně nedošlo, v čem je tady nějaký ten rudiment nebo ta nevlastní souvislost. Co tam je vlastně?

Hejdánek: Jo, já už úplně chápu, teď přesně vidím, co tam je blbě. Ale zase, měl jsem na mysli tohle. To je to, jak je to řečeno.

Jiný hlas: Počkejte, co řeknete, poněvadž já jsem si doteďka myslel, že to chápu, a teď jsem zmatený. Nechte to říct jí. Vy jste to teď řekla špatně. Já jsem si to začal uvědomovat, že jsem to teda úplně totálně nepochopil. Vy trochu dobášňujete pana Hejdánka. Já... počkejte, co on na začátku říkal o tom, kdo víc... Já jsem si totiž právě myslel, že ten *Eliade* tady je na místě a že to je prostě tady proto, že celé to vaše pojetí mýtu je v polemice s tím, co ten *Eliade* říká. Ne?

Hejdánek: Naopak. Já jsem ho použil jako hlavního autora, v jehož interpretaci ovšem, to samozřejmě, že to je polemika. Ale ne taková jako centrální, hlavní. No ale povídejte ještě.

Jiný hlas: Já jsem si myslel, to co on právě tady říká, že ten prostě takový ten úzus, který to strhává, že se to vnucuje s takovým automatismem a tak, tak vy tam pak ukazujete, že ten mýtus, že takhle to právě vůbec není. Že ten mýtus je naopak, že tohle samo o sobě ještě vůbec nestačí k tomu, aby to byl mýtus. A to, co z toho mýtu dělá právě ten mýtus, je spíš právě v tom opaku, že to vleče pryč od toho pravděpodobného a od takových těch, od toho samočinného a tak dále. Že jo?

Hejdánek: No a to jste mě naprosto vystihl. To je to, jak je to řečeno. To mně teď je jasné, že jsem tam vlastně něco neřekl, a to se musí... Totiž jde o tohleto. Já mám za to, že židovství a křesťanství je obrovský a úspěšný pokus vymanit se z té sevřenosti světa mýtem.

A teď tam cituji *Eliadu*, který říká, že *Kierkegaard*, jak chápe křesťanství, ho vlastně zavlíká zpátky do těch struktur archaických nebo mýtických, že teda ztrácí tu vnímavost vůči tomu novému a dělá z křesťanství zase něco jako jenom poslední módu mýtu. No a že to je nepochopení.

Ted' samozřejmě na tom místě jsem se nemohl zabývat tím, jestli má pravdu, nebo ne, jestli je to vůči *Kierkegaardovi* neporozumění, nebo naopak porozumění a tak dál. A podobně jsem se vyhnul, což ovšem je už ta chyba, tomu tohle vyložit. Že teda, ať už o *Kierkegaardovi* je to pravda, nebo ne, tak víme, že to obecně pravda je. Že teda z křesťanství se udělal mýtus. Že teda většina dějin křesťanského myšlení nebo křesťanského životního stylu je prostě pád do mýtu. Totiž jenom tu a tam vždycky něco zůstane proti tomu a v podstatě to je šílené zamýtotvornění nebo zamýtizování toho světa, do kterého křesťanství vtrhlo.

Takže jako tím to má být dokladem, ať už je to o *Kierkegaardovi* pravda, nebo ne, tím má být dokladem, že ten mýtus ještě žije. Že se prostě prosazuje i v těch strukturách, které původně byly proti mýtu. Tak to je smysl té citace. A samozřejmě teda ještě by tam patřilo, teď už nevím, jestli jsem to tam dal, nebo ne, ale bude to v jiných partiích, že takovéhle zbytky mýtu se najdou i jinde, třeba v umění a zejména v moderní vědě.

Třeba ta základní vědecká zásada opakovatelnosti pokusu. To se prostě ta vědecká scéna domluvila proto, protože když to někdo dělá poprvé, tak to může mít sice výsledky, že? Taková neobyčejně racionální zásada, ale v podstatě to je mýtická zásada. Tam věda rezignuje na eventualitu, že by třeba život mohl vzniknout jinak než tou nutností těch vesmírných koloběhů, o nichž mluví třeba *Engels* v *Dialektice přírody*, myslím, nebo v *Anti-Dühringovi*. Tohleto je nepochybně taková hluboká mýtická struktura.

To je reziduum mýtu. A velice rozumné reziduum. To neznamena, že když se tohle odhalí jako mýtického původu, takže se to vyhodí. Naopak, to ukazuje, že mýtus dodneška žije nejenom jako relikť čehosi úplně absurdního, nýbrž také jako relikť čehosi neobyčejně schopného, co v určitých souvislostech má své dobré místo a svou dobrou funkci.

Tak tohleto je tedy smysl toho, že ten mýtus ještě žije. Jinak ovšem to, co jste vy říkal, to je soustava, která sahá hodně dopředu, ale je to naprosto v pořádku. To je strašně důležité.

Jiný hlas: Co tam ještě znamená ta vzpomínka na tu *Reginu Olsen*?

Hejdánek: To je neuvěřitelné, že vy jste tady specialistka v tomhle. On tam ukazuje, že ta struktura celé věci je naprostou obdobou k tomu mýtu a k jeho... Já to dost dobře neznám, abych to mohl reprodukovat, ale přesně tak jako v mém životě ten mýtus také zanechal určité stopy v mém vyprávění.

A *Eliade* z toho udělá, že dokonce ten mýtus je tak životný, že nejenom v románě o *Kierkegaardovi* bychom to našli, ale dokonce v samotném životě *Kierkegaardově* se objevují ty mýtické struktury.

Jiný hlas: Čímž to chce ještě přetrumfnout, že to není jenom nějaká strhující síla, nějaká přesvědčivost toho schématu myšlenkového mýtu, která se v odlesku dává ještě ukazovat v literárním díle, ale dokonce to proniká do samotného života, že se tam ty mýty znovu opakují. On to dokazuje *Kierkegaardem* a *Achillem*. V té schématickosti ne jako symbol vyjádřit, ale tahleto struktura mýtická jde až na naši životní dřev a vždycky šla. Existuje o tomhle poměrně takový neprozaický příklad toho dosahu mýtu do naší skutečnosti. Víte o nějakých analogických modelech v podobném tomhleto, co jsem říkal v tom úvodu k té druhé knize, je něco podobného, takového, se dá ještě vystopovat, takový otisk té mýtické struktury?

Jiný hlas: No, já si myslím, že to je strašná fůra. Hodně, ale něco takhle výrazného... Ted' se mi to rozleželo, já jsem nevěděl v tu situaci, pak jsem na jiného autora přišel, který někoho citoval a chtěl to tam povídat. Víte, takové ty na úřadě nějaký souboj, sokové, jeden odchází a druhý přichází, to je ta základní struktura velmi banálního soupeření těch dvou. Bylo to mnohokrát popsáno ve všelijakých příbězích mýtických a dokonce to cítíme, třeba dramatická žárlivost, ta zvláštní funkce *Iaga* v *Othellovi*, tedy u *Othella*. To je cosi, co zase můžeme dokumentovat v desítkách a stovkách jiných literárních dokladů, ale my to známe z vlastní zkušenosti, a přitom jaký to má dopad. To je skutečně tam, najednou se člověk chová jako obyvatel světa mýtu. Prostě jeho *fatum* ho vede neodvratně. Všichni ostatní už to třeba znají literárně nebo ze zkušenosti, už vědí, kam to jde, a nedá se vůbec do toho zasáhnout, to je ten mýtus. Takových věcí je...

Jiný hlas: Z toho by se dalo usoudit, že takový příliš jednoznačný citový život, který řada lidí vede, je nějak [nesrozumitelné] tím mýtem?

Jiný hlas: Asi jo, ovšem v tom slovu citový, tomu nerozumím, jednoznačně citový život. Ne, to je takové to, co naráží na to, co jste říkali o té žárlivosti nebo o *Iagovi*, nebo o jakémkoliv literární postavě, třeba *Rogožin* v *Idiotu*. Ty jednoznačné, odevzdané bytosti nějakému citu a afektu, které je nějak osudově někam vrhají. Jsou určité momenty, kdy člověk je hnán animalitou. To je dost průhledné a pochopitelné, případy agrese. To je jedna věc. Ale pak známe případy, kdy člověk je hnán, má to takové kontury, to není jenom nějaký pud nebo temná síla, to má nějaký smysl. Ale ten smysl je takový zvláštní, že my mu rozumíme, můžeme ho nalézt, my dokonce víme, k čemu to směřuje, ale to není jednání aktivní bytosti. Ta bytost najednou jedná jako ne sama. Najede na jakýsi program, který je předem hotový, o kterém ona neví, čili je nereflektovaný, o tom vědí jen ti druzí. A přitom to má obrovskou logiku. Má to takovou neobyčejnou průraznost, tam skutečně ten člověk je vlečen a není vlečen svou fyziologií. Myslím, že to jsou názorné doklady toho života mýtu. Pak ten mýtus, to jsou relikty mýtu pouze, to není mýtus v celku, ten už není schopen integrovat celý život, nýbrž jen určité situace. Ale tam má neobyčejnou váhu, koncentrovanost, průraznost, takže se mu nemůže nic odolat nebo mu zabránit. To známe všichni. A v takovém laickém povědomí obecném je důraz na to: „Přemýšlej človče, uvažuj, tohle přece nemůžeš dělat.“ A současně, když se to říká, tak už víte, jak je zbytečné vůbec cokoliv dodávat, jakékoliv uvažování. Když tak už uvažuje jinak. Tahle zkušenost je nevysvětlitelná jinak. Mimochodem Freudova teorie, jedna ze základních, je v tom, že se pokouší určité záležitosti mýtických setrvačností redukovat na fyziologii, dokonce i v oblasti *erotu* samotného.

Hejdánek: To tak není, tam vůbec to rozhodující není fyziologie. Což je mnohokrát prokazováno ve všelijakých mystériích starých, kdy tohle patřilo v podstatě k tomu nejzákladnějšímu obsahu.

Jiný hlas: Máte na mysli třeba Oidipův komplex?

Hejdánek: No tak třeba ten a jiné. Já fakt nevidím, že připisuje základní roli instinktu tam, kde fakticky nejde o instinkt, nýbrž o mýtus.

Jiný hlas: No a že ten Jung možná tohle dost pochopil u něj a vnesl takovou korekturu do toho.

Hejdánek: Představa detekce toho mýtu, který je sice rozpadlý, je v reliktech, ale je ho všude plno ještě, je dost důležitá. Já si uvědomuju, že asi ten příklad u Freuda měl být víc vidět. Nejsem si docela jistý, jestli právě tenhle příklad hned na začátku už nezačíná polemiku taky hned na začátku.

Jiný hlas: A tohle jsou ty případy, které patří k tomu, jak se tam později mnohem dál zmiňujete o tom, že asi ten mýtus nebude nikdy zcela vypuzen. Patří to do toho?

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: Protože tyhle všechny tři příklady, co jste uváděl, o kterých byla řeč, tak to bylo, když byste to měl nějak hodnotit, dávat plus minus, tak to byly takové negativní, že prostě tam jako... ale patří do toho teda asi taky, že třeba vztah matky k dítěti a v tom milostném vztahu a tak, tam asi opravdu... kdyby to úplně vymizelo, tak neměli bychom dojem, že by to aspoň... myslím, že tohle kdyby odsud bylo úplně vymýceno, všechny ty zbytky toho mýtu, tak nevím, že by to byla spíš ztráta než zisk.

Hejdánek: Já myslím, že by to byla přímo nivelizace života. Ono ovšem, jakmile se to takto formuluje, tak tam vzniká jedno nebezpečí, že ta perspektiva života, který zapracuje ten mýtus, eventuálně zapracuje tu fyziologii, tu animalitu, tak ta perspektiva je poněkud synkretická. Je to jako takové poskládané.

Ale ono fakticky jde o něco jiného. Co dělal mýtus s animalitou? On ji reformoval, on ji restrukturoval. Podívejte se, ta animalita ve srovnání s tou restrukturací mýtickou je čímsi nesmírně banálním a prázdným a plochým. Což vidíme nejlépe v současné době, kdy to, jak tomu říkají na Západě, sexismus znamená rozpad nejen těch kulturních struktur naší sexuologie, společenských smluv, ale dokonce rozpad těch mýtických. Tam skutečně je to obnaženo až na pouhou animalitu, naprostý degenerativní rozpad.

To znamená, tam, kde jste měl na mysli, že by to byla ztráta, tam je to všechno ztraceno. Mýtus vlastně z toho teprve něco pořádně udělal. Tuhle situaci si musíme přeložit, transponovat na vztah *logos* a mýtu. Ten náš způsob prореflexovaného života, života v odpovědnosti, jak se ukáže, zatímco v tom mýtu se člověk ztotožňuje s nějakou situací, s nějakou strukturou a tím se zbavuje nebezpečí, že by mohl něco udělat blbě. Tohle je jako život na vlastní riziko, život na vlastní odpovědnost.

Tento život vlastně musí jak ty animální struktury, tak ty mýtické, na nich už odražené a na nich postavené, musí znova restrukturovat. My nemůžeme upadat dost dobře do mýtu v určitých životních situacích. Myšlenka vyhnout se myšlenkám, v mnoha románech je to popsáno, že v těch nejintimnějších vztazích tam ty myšlenky nějak nepatří, dokonce že intelektuálky jsou nežádoucí, protože lepší je bosa a tak dál, jak se to... To je totéž jako rozpad mýtu na pouhou animalitu, tak je rozpad toho prореflexovaného života na pouhý mýtus nebo ještě hůř.

Ta perspektiva je, že je potřeba to vzít a restrukturovat, je třeba to reformovat. Jako mýtus z pouhého sexuálního vztahu udělal manželství a příbuzenské vztahy mezi rodinami a tak dál, to není jen manželství, to bylo strašně propracované, my už vůbec netušíme, je to od té doby dávno pryč, ale to bylo strašně důležité, ty vztahy všechny, které jsou kolem ještě, to nebyla záležitost dvou lidí. Bylo to neobyčejně propracované a bylo to důležité všechno vědět, jaký typ strejčka, to všechno k tomu patřilo.

Tohle musí být zase nějak zpracováno na nové úrovni. Čili ne zachovat tyto momenty jako něco takového pěkného, co nesmíme ztratit. Mně to připadá jako ošklivá perspektiva, taková, jak jsem četl před časem velice nechutný výklad člověka jinak... [nesrozumitelné], prostě otce, otce Šimsy, to asi znáte, Jaroslava Šimsy, že jo. Otec Jan Šimsa, to byl dřív tajemník ekumenický před válkou. On napsal takovou malou brožurku *O lásce a flirtu*. A celý to založil na tom, že láska začíná jako *zamilovanost*, taková ta posedlost. Časem to tak opadne a je potřeba celý život z té *zamilovanosti* ještě nějak žít. Nezapomenout. Tak jako to uchovávat v muzeu, občas se to opráší a to je všechno. To už zkrátím, tohle tam není samozřejmě. Mně to strašně žralo, poněvadž jestli má láska nějaký smysl, tak to je v tom, že furt roste, a ne že se zachovává něco, co bylo na počátku hezkého. Tam, kde je skutečně živá láska, tak musí být furt větší. Nebo není.

[smích a hovor více hlasů]

To je, o čem mluvím. Také bych nechtěl uvádět nějaký cukrový život a tak dále. Jde mi jenom o tu myšlenku, že *mýtus* je něco pěkného a že si ho musíme nějak pěstovat, i když už se rozpadá, ještě ho zachovat, poněvadž by to byla velká ztráta. Mně to připadá nepřípadné. My ten *mýtus* musíme vyvraždit, jinak je zbytečný. Vyšoupnout ho nakonec. Jenomže můžeme ho vyšoupnout tak, jako můžeme vyšoupnout animální *mýtus*, že nás neovládá. My ho tam zahrneme, nelikvidujeme, ale pozvedneme na určitou rovinu, kde přestane vládnout, kde tam jenom bude a bude kultivován. Tak podobně my kultivujeme *mýtus* na určitou rovinu, která je mu uzavřena. My ho tam vyšoupneme a to bude něco nového. Nebude to *botanická zahrada*, která zachovává vymírající druhy.

Jiný hlas: Ale bude! A není to celá *filosofie*?

Hejdánek: Ale je, je. Jenže si myslím, že ta perspektiva, poněvadž u nás ten *mýtus* ještě skutečně dožívá, aniž by byl rekultivovaný. Prosazuje se, aniž chceme. Tak my to musíme udělat tak, abychom tam, kde je a kde ho musíme respektovat, ho kultivovali, abychom ho vyšoupli, abychom si udělali nové sorty, nové rasy, nový ráz, nebo nové odrůdy. Ale možná o tom mluvím zbytečně dlouho.

Jiný hlas: To určitě ne zbytečně.

Jiný hlas: Mně ten váš příklad nesedí. Ne tak, jak to říkáte vy, ale ten příklad. Protože zrovna *Strach a chvění* je právě rozbití těchto struktur. Protože Abrahám, když...

--- (s2\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Mně se právě zdálo, že tady u toho je to nejmarkantnější, naprosto zvláštní. Kolik toho v něm je, kolik reflexe je na to vázáno. Vystihuje hlavně to, že když je ta reflexe dodatečná, tak tady platí ten původní nereflektovaný motiv. To nevím, jestli...

Hejdánek: To jsem neřekl. Já jsem měl na mysli to, že on se k tomu pořád vrací, ale že nakonec tam, že to není reinterpretováno, nýbrž to celé nechává vystat zase tu iracionalitu toho rozhodnutí.

Reflexe je vždycky dodatečná, jenomže když se s někým rozejdete, tak to přece není něco, co až do toho rozchodu je bez reflexe a pak se to reflektuje. Přece se to pořád reflektuje, už když se k tomu člověk rozhoduje a pořád to promýšlá. Tohleto promítání, že o tom pořád uvažuje, že se na zkoušku v myšlenkách rozhoduje, jestli se má rozejít, nebo nerozejít, a hledá a váží důvody, znamená, že ty důvody už do toho vnikají. A když už k tomu rozchodu skutečně dojde, tak ty důvody už tam fakticky jsou, a není to iracionální.

Samozřejmě že reflexe je vždycky *ex post*, jenomže *ex post* v těch malých intervalech, a ne že člověk něco udělá a pak si pro to hledá dodatečně důvody. Ty důvody ho vedou k tomu, jestli to udělá, nebo neudělá. Všechno, co děláme, pokud máme jen trochu možnost, tak děláme nejdřív v myšlenkách. Uvažujeme, k čemu to může dovést, a to probíráme, a pak to uděláme, nebo neuděláme. To je přece od toho, je to myšlení, že nám umožňuje promyšlené jednání. Reflexe tady není od toho, že uděláme nějakou kravinu a pak dodatečně koukáme jako...

My se k tomu rozhodneme, protože jsme to předem zvážili. Abychom to mohli zvážít, tak my jen v myšlenkách to jako provedeme, abychom se na to mohli podívat, jak to vypadá, když to provedeme. Tohleto u něho není. On nejenže to není původně, ale i když znova a znova se k tomu vrací, tak vždycky tam nechává tu syrovou skutečnost toho rozchodu, ke kterému není ten základní důvod, která se jenom osvětluje.

On se pokouší vykládat o tom, to je strhující moment, že se to najde paralelně třeba v *Sørenově deníku* a paralelně v jeho zápiscích, jak tam vytýká té Regině – já jsem to tam ocitoval taky, to mě úplně uchvátilo – jak tam líčí tu nadšenost, tu skvělost situace, jak si panáčkují oba dva ti partneři. A

ona, jak má rozpjatá křídla a létá, a celou dobu si neuvědomuje, že je to jenom díky mně. A teď jako kdyby jí vytýkal, že ona si neuvědomuje, že vlastně ona létá jenom díky jemu. Ale teď se to zároveň zase lomí, že je to blbé zase...

Jiný hlas: On ho ale nebere tak strašně vážně, protože do toho trochu ztotožňuje s tím estetickým hrdinou, kterým on není.

Hejdánek: Moment, ale přesně takhle on píše o Regině ve svých denících. Tahle situace tam je naprosto, to je takřka parafráze. Má z toho takový dojem, že tomu rozumí, kdežto důvod, by to nikdo z nás neuznal. Že je to pokus o osvětlení situace. Já to dobře znám.

Jiný hlas: Tak se spokojme s tím, že srdce má své důvody.

Hejdánek: No právě, to je ono. Ty důvody se přece osvětlují v myšlení, v logu. Ne že ty důvody nemusí být vždycky jenom pozitivní rozhodnutí pro někoho, ale mohou být také negativní. A to jsou ty platné důvody.

Já si trochu myslím, proč to pro většinu lidí vypadá tak konfúzně, proč jim to tak strašně vadí, že už na to nasadili i tu psychoanalýzu. Jenže prostě se tady nějaký ten kruh neuzavřel tak, jak náleží. To je taky možné. Ten mýtus neovládne člověka tím způsobem, jako jsou ty případy, které jsme jmenovali, jako třeba *Agamemnón* nebo *Ifigenie*, že to někoho takovým mocným osudovým způsobem táhne někam.

Jsou tu mýty, třeba když se na někoho nějaká bytost pověsí a teď on je jaksi v jejím zajetí. To je také mýtus. Ten mýtus nemusí mít jenom tuhle povahu, jakou má většina těch literárních postav. Může to být právě naopak, že je někdo terčem něčího zájmu a ten zájem ho otravuje, vězní, ničí, a on je nesvobodný díky tomu, že si na něj někdo takhle umanul.

To je [nesrozumitelné] úplně, ale byla Regina taková? Mělo to být tímto směrem, ne obecná úvaha.

Jiný hlas: Ne, to byla spíš ta obecná úvaha. Já si netroufám ten případ nějak, ten není vidět, ale myslím si, že to takhle nějak v zárodku pocítil. To je právě to neštěstí, on z ní udělal tuhle husu nebo ten intelektuální typ.

A taky o tom potom reflektuje, ať už v deníku, nebo v tom, co píše, takovou tu základní náladu. Ale největší rána byla potom to, že ona se hned nato vdala. To je ten divný patos v tom deníku. To asi mohlo být na ženskou, aby si to tak... No jasně, že prostě on ty zásluhy bezdůvodně přerušil ono je to trochu asi, každý to vnímá podle toho, k čemu se v daném bodu přerušil, když předtím vyhodil ze sedla jeho nápadníka, a teď jsou tam strašná vzrušení v domě, v baráku v Kodani. A ona brzy nato se provdala. A to vzrušení v celém 20. století ještě trvá.

Jiný hlas: Budeme dál, nebo... ne, tady ještě budeme číst dál, ne? Já myslel ještě jednou, jak vytýkám i ty opravdu... první větu v paragrafu 4, já si myslím, že by se to škrtlo, že by to získalo lepší start ten paragraf. To jsou takové... to je blbost, to já vím.

Jiný hlas: Jo, to jen takové.

Jiný hlas: No a teď bych se... já mám ještě k tomu paragrafu 5. Já jsem se chtěl ještě vás zeptat, když jste říkala, že mýtus není jenom třeba ten příklad těch dvou skutečností jeho života nebo té podoby, ale to, když se někdo nad někoho povýší. A mám dojem, že i to můžeme vidět, nebo i v tom můžeme vysledovat určitou podobu, takovouto mýtickou. Ale já nevím, jestli jste tu větu dořekla. Mně se zdálo, že to k něčemu spěje, k určitému hodnocení toho mýtu. To jsem očekával já, že z toho vyvodíte

něco, že neexistují pouze kladná hodnocení mýtická nebo ryze záporná hodnocení těch mýtických struktur, ale i nějaké kompromisní mezi tím. Neměla jste tohle?

Jiný hlas: Ne, to já...

Jiný hlas: Tam byly spíše zmíněny spíš to, jak pan Hejdánek interpretoval, že ona se na něj pověsila, že on to tak začal chápat. Takhle spíš k tomu konkrétnímu příkladu u *Kierkegaarda*.

Jiný hlas: Ne, to já vidím tady u toho bodu pět a v tom mýtu taky. To je fakt, že... já tím nechci vůbec říct nic hlubokomyslného ani filosofického, nic, jenom že to existuje opravdu v nejrozmanitějších situacích.

Jiný hlas: Ano, že ty podoby jsou tam...

Jiný hlas: A svým způsobem je to asi pravda, co jste měla na mysli, že mýtus nesmíme hledat jenom v těch výrazně pozitivních nebo výrazně negativních, ale že je to každodenní záležitost nebo taková, která se vyskytuje... To jste čekala? Nebo ještě něco jiného?

Jiný hlas: Já jsem spíš čekal něco takového, co by nahrálo prohlášení typu: „A vidíte, to je právě ten důvod, proč je nutné ten mýtus nějakým způsobem prozkoumat nebo prosvětlit tyto základní struktury, buďto je racionalizovat nebo racionálně a kriticky prozkoumat, anebo je podržet na, řekněme, nemýtické úrovni.“ Jak už jste zase říkala, že některé bychom odbourali, některé ty domény mýtu, ty základní schémata, takže by došlo k určité emancipaci. To jsou otázky zejména citové, citových záležitostí. To je v pořádku, ale zase jsou tady jiné sféry, které jsou mýtické, a to jsou určitá negativa. Takže ten mýtus si nevybírám, jeho pozůstatky jsou různé kvality. Tak jestli jde při tom vytěšňování mýtu, který je procesem přirozeným, ještě filosoficky nechat, s určitou dávkou filosofické kritičnosti, ponechat ty pozitivní schémata v té oblasti citu a prosvětlovat ta temná místa mýtu. Něco takového jsem čekal, na co by se dalo navázat.

Jiný hlas: Mně napadá, jestli by se ten mýtus nějak podařil vytěšnit, co by to opravdu znamenalo pro ty lidi. Jestli by to znamenalo, že by se člověk tak zracionalizoval, že by byl jenom takovým čistým sebedomýšlením.

Jiný hlas: No, to záleží na tom, jak bereme to *ratio* nebo filosofii. Pokud je to filosofické promýšlení, tak v něm samozřejmě není tohle nebezpečí.

Jiný hlas: No tak myslím, že to jsou reflexe tohoto typu. Není to ta chladná reflexe, která by si chtěla přivlastnit ty domény citové nebo nereflektované skutečnosti, a ani je nechce rozcupovat, či využít pro sebe. To není nějaká redukce.

Jiný hlas: No, že jedna věc je světlo, které si člověk vnáší do života, a jiná věc je používat rozum. My ještě pořád máme na mysli pod tím „pouhý rozum“ pro nás znamená takovou tu konkrétní věc jako ten suchopár vědeckého zkoumání třeba, nebo takového toho nástrojového přístupu k záležitostem životním a tak dále, což ovšem nelze chápat jako jedinou možnost racionality vůbec je to taková ta tolerantní racionalita. No, když jsme vyšoupli ten mýtus a tu *animalitu* teda taky, kdybychom to vyšoupli, jo, no tak poslouchejte, opravdu, já nevím teda. Já bych chtěl, když jste to takhle řekl, že teda ten mýtus se nevybírám, že on je ten... i ty pozitivní, i ty negativní. No, co to vlastně podle jakého kritéria určit, co je ten pozitivní nebo negativní? Já jsem o tom začal mluvit, jenže ty příklady, které tady byly uváděny, byly právě ty negativní. A teď jsem uvedl jeden takový pozitivní a mohl bych uvést ještě méně tak podezřelý pozitivní – ta matka s tím děckem, to je sice takové, to je úplně pitomé, mně to šlo jenom kvůli tomu, ale opačný vztah, třeba k rodičům, který je taky mýtický, nebo prostě přátelství nebo co, jo, to by byly ty typy toho pozitivního.

Jiný hlas: Jenomže já jsem o tom začal mluvit proto, že jaksi ve všem, v každém příkladu, kdybychom uvedli ty zlomky, ty relikty toho *mýtu*, tak je v tom možné v každém podle toho, z jakého hlediska vycházím, brát jako pozitivně nebo negativně. A tak se to taky jaksi dělo podle zastánců různých těch, tak to se prakticky skutečně dalo. Já prostě, když jste o tom mluvil, tak já mám pořád takový dojem, a vy jste mi to víceméně potvrdil, že vy přece jenom – teď udělám dlouhou odbočku. Mně se na tom velice líbilo, co jsem doposud o *mýtu* četl, tak vždycky dneska už se říká, že už dneska nejsme jako ti osvícenci, že už víme, že ten *mýtus* je opravdu něco. Ale pak se začne určovat, co je na tom *mýtu* specifické, tak to každý vykládá z hlediska toho *logos* a vždycky tam ukazuje ty *mýtus*ovy negativní stránky, z toho, co bylo překonáno z toho *logos*. A dneska vy jste tady pro mě aspoň poprvé, co jsem to nikde jinde nečetl, ukázal přesvědčivě, jaký obrovský krok dopředu znamená ten *mýtus* oproti tomu, že udělal z člověka člověka, v čem to bylo, ne jak to vidíme furt z hlediska toho dnešního, že je to to vázání k té minulosti, ale že tam ve své určité historické situaci, nebo teda prehistorické, ten *mýtus* znamená velký krok kupředu. To je ta odbočka.

Jiný hlas: A tady ovšem teďka, že vy ovšem ten *mýtus*, sice tam řeknete, že se to nedá úplně vypudit, a když tam uvedete proč, tak tam řeknete takovou metaforu právě, metaforu, kterou já bych řekl z mého hlediska, že se tím odbudete. Že řeknete: „*Mýtus* však není a asi nikdy nebude definitivně z našeho života vykořeněn (strana 25). Jednak proto, že jeho kořeny sahají hloub již nejpronikavější reflexe. I tehdy, když kmen stromu padl a pařez již dávno ztrouchnivěl, *mýtus* přežívá jako nezničitelné podhoubí, těsně přimknut k tepnám samotného života.“ No, tak tohle bych si od vás rád vyslechl nějak rozebrané a pomocí *logos* předvedené. Ovšem *de facto* teda, když o tom mluvíte, tak mám dojem víc než dojem, že to, co je na *mýtu* mýtického, to vy právě z hlediska současné historické situace a současného, to znamená z hlediska budoucího zaměření, tak tam vidíte právě to negativní. To, co je třeba, jak jste nám namítl, když Eva řekla o té nivelizaci, tak jste uvedl paralelu s tím, jak *mýtus* překonal tu *animalitu*, tak ten *logos* ten *mýtus*. Takže *de facto* vám to vychází na to, že přece jenom ten *mýtus* je to, co je třeba vypudit co možná jak jen to jde.

Hejdánek: To je otázka nebo...?

Jiný hlas: No, tak asi, já nevím.

Hejdánek: No, podívejte se. Vypudit *mýtus* ovšem neznamená likvidovat všechno to, co ten *mýtus* udělal. Tím se to nijak nepopírá. Kdybychom třeba řekli příklad, metaforu: Když Kolumbus přijel k břehům Ameriky, tak měl dojem, že je v Indii. A my ho respektujeme jako objevitele Ameriky, a ne jako objevitele nové cesty do Indie. My popíráme to, co si Kolumbus myslel, že udělal, a interpretujeme to jinak. My ho uznáváme kvůli tomu, co udělal, ne co si o tom myslel. Podobně je to s tímhletem. Ten *mýtus* něco provedl, něčeho dosáhl. Ve světě *mýtu* se stalo něco, co se jinak stát nemohlo. Ale když se něco stane, tak se to stalo a jde se dál a teď, když v nové situaci se jeví ten *mýtus* dokonce už jako *relikt*, tak jenom jako na závadu. Tak co s ním? Zlikvidovat ho. A to vůbec neznamená, že se likviduje to, na čem stojíme. My nestojíme totiž na tom *mýtu*, my stojíme na tom, co on provedl. A to držíme dál. A proto si nemyslím, že to, co rekultivujeme...

Jiný hlas: Jak stojíme? Já to rozlišení, jak stojíme...

Hejdánek: Prostě my jsme lidmi. Jako lidé jsme se mohli ustavit, každý z nás, jedině v lidské společnosti, ve světě lidí. A svět lidí bez *mýtu* by nikdy nebyl býval vznikl. Takže svým způsobem my musíme navazovat na *mýtus*. I když se mýtickým procházíme, já nevím, jestli se toho někdy lidstvo zbaví, ale dítě prochází nějakým mýtickým obdobím, v kterém jsou krásně vidět všechny ty důležité momenty. Třeba jak děti vlezou do postele nebo pod stůl a tam si budují nějaké to své postojí. To je tak krásně vidět, jak projde, že pohádky k tomu patří, já nevím, co všechno.

Asi vůbec nějak proniknout do toho světa lidí nelze bez asistence aspoň nějakých *reliktů*, aspoň nějakých *rudimentů mýtu*. Tak se zdá zatím. Kdo ví, jak to bude dál, ale zatím to tak vypadá, že děti se bez toho neobejdou. V tomhle smyslu je tady dokonce živý doklad toho, že lidstvo bez toho *mýtu* nemohlo být. A my na tomhle stojíme. Ale teď zároveň víme, že k tomu *mýtu* patří některé věci, které už nemůžeme potřebovat, které prostě už vidíme jako něco, co náš život narušuje...

Jiný hlas: Ano, dobře, ano.

Hejdánek: ...atomizuje. Takže my nemůžeme než být proti *mýtu* a likvidovat ho na setkání. Ovšem musíme okamžitě to, co on ještě drží, nějak naroubovat na ten nový životní styl, abychom se neocitli v prázdnu. Musíme všude nahrazovat ten *mýtus* jakýmsi antimýtickým útvarem, *antimýtem* nebo něčím, co tu funkci na sebe bere, co dělá to, co dělal *mýtus*. A přitom je to zbaveno některých těch vad. Jedna ze základních vad *mýtu* spočívá v tom, že tam jsou všechny věci tak nějak vedle sebe. Neexistuje tam vyhodnocování ve vlastním slova smyslu, takové to poměřování. Tam neexistuje...

Jiný hlas: Distance, rozhovor.

Hejdánek: Ani distance. Ale ta distance umožňuje právě setkání. Díky tomu, že není ta distance, není umožněno setkání, není možný rozhovor. Tam nemůžete čekat, že by ten hodnotnější *mýtus* nějak zvítězil argumentem nad méně hodnotným. Tam poněvadž ani vůbec není nic takového jako hodnotnější nebo méně hodnotnější, to už je z jiného světa. Tam je to tak, že najednou se odněkud, třeba z Egypta nebo z Malé Asie, přišlo nějaké nové *mystérium* nebo nějaký nový *dábel*, proniklo to a zavalilo celou společnost a za dva roky o tom nikdo nevěděl. A zas přišlo něco jiného a zavalilo to tohle. Ne proto, že to je cennější. Nějak to bylo vítanější, víc to ty lidi ovládlo. Tam to nebylo, protože to je hodnotnější. Tahle situace, že se jedno valí přes druhé, že je zmatek a chaos a že život není integrován, protože vždycky žijete jenom v něčem a pak zas padnete do něčeho jiného, to je něco, co už pro nás není snesitelné. I když to ještě vidíme, tak to nemůžeme než vidět jako úpadek, jako něco nižšího, jako něco bezcenného.

Jiný hlas: Ano, mluvíte o slabínách *mýtu*, v kterých my už samozřejmě nemůžeme žít. Ale ten *antimýtus*, to, co ten *mýtus* překonává, to může být jedině ten *logos*. Co jiného? *Logos*.

Hejdánek: Ano, ale *logos* takový, který tuhle funkci plní a nezapomíná na ni.

Jiný hlas: A nemá *logos* své slabiny? Nemá prostě...

Hejdánek: Samozřejmě, že má. Má své slabiny zejména proto, že od samého začátku je proti *mýtu* a likviduje leckdy na *mýtu* něco, co by měl sám plnit, a neplní. Takže dochází k vakuu a tím se umožňuje přežívání. Když to dělá ten *logos* špatně, tak umožňuje, že ten *mýtus* vydrží dál. Tam nezbyvá nic jiného, poněvadž právě ten svět odpovědnosti, *logos* je už svět odpovědnosti, v němž je člověk k odpovědnosti vyzýván. Také *logos* se nemůže zbavit odpovědnosti za to, vzít na sebe všechno to, co dosud tady bylo připraveno. On teď musí plnit, jestliže je proti *mýtu*, všechny funkce *mýtu*.

Jiný hlas: Myslíte, že když nemůžeme být v *mýtu*, že můžeme žít v *logu*? Že by se mohlo žít pouze v *logu*, pouze v té distanci, pouze v té neustálé odpovědnosti? Myslíte, že je možné skutečně žít čistě v *logu*?

Hejdánek: Samozřejmě, že není. To je, jako kdybyste se ptal, copak je možno žít bez těla?

Jiný hlas: No právě, ale život, to není jenom to, že se tělíčko hýbe.

Hejdánek: Nejde to bez těla. Neznáme lidský život a vůbec neznáme jiný život než právě spojený s tělem. Ale to neznamená, že tělo rozhoduje o tom, jak ten život má vypadat. Podobně je to tady. To

je dost prostá věc, to je tamten *Jennings*, ten ta to je ten autor, jestli vám něco říká *Behavior of Lower Organisms*, americký autor, který napsal takovou tlustou bichli o chování nižších organismů. A je to strhující četba, sice stará, prastará už, v čemsi zastaralá, ale přesto strhující četba. A na bičíkovcích a vrtičkách a amébách tam ukazuje nejpozoruhodnější věci.

Jiný hlas: Nemusel jsem spěchat dál, abych nezdržoval?

Hejdánek: Kozák se toho před časem chytil, napsal habilitační práci, v níž vyšel z toho *Jenningse*. A to, co tam bylo ukázáno na bakteriích, tak uplatnil na lidech. To je geniální. A tam se ukazuje, že je to úplně obráceně, než se tady vykládá. Ale je to něco, co když člověk přečte, tak s tím prostě musí nadosmrti počítat, tak nějak si to objasnit, co se už nemůže zapomenout.

Kozák napsal *Zákon ekonomizace životních funkcí a jeho význam pro teorii organismu*. Udělal něco jako ten Columbus, pomyslně. Je to velice významná věc, která se musí úplně předělat, aby se ukázal její význam. Kozák v tom... to potom pro mě bylo malinko jako problém, jemu ani nenapadlo, že by to měl domyslet. Já jsem ještě s ním o tom mluvil, jestli by nechtěl k tomu nějaký komentář. A on vůbec neměl... že to je prostě něco takového už. To měl Kozák takový ten postoj k tradici a tradicí oboje naráz prostě dělal. Kozák měl v hlavě něco jiného.

Ale tam je strašně... to je jedna věc, která se musí vždy znova a znova číst. Pokud jde o lidskou filosofii, tak se na to málo navazuje, já to nedovedu pochopit.

Jiný hlas: Teď jste nás napnul opravdu, už teď nám kousky musíte říct.

Hejdánek: Ano, já vím, pane kolego. [nesrozumitelné] k tomu dojít víckrát.

Tam se ukazuje totiž, jak je naprosto nezbytné, když chce člověk postoupit k vyšším funkcím, jak musí ekonomizovat nebo volněji řekněme zmechanizovat ty nižší. Když chcete hrát na klavír tak, že interpretujete novým vynikajícím způsobem nějakého *Bacha* nebo *Beethovena* nebo nějakou skladbu, jinak než dosud, tak předpokladem, aby to mohl interpretovat tak, jak chce, aby to bylo jednotně pojato, aby to zahrál způsobem, který překvapí a který ukáže tu skladbu v novém světle, předpokladem toho je, že naprosto precizně zekonomizuje hru svých prstů.

Když bude blbě hrát těma prstama, tak nikdy tu novou interpretaci neprovede. Tyhle dvě věci vždycky jdou spolu. Když člověk dává pozor na prsty, kam kterým sáhnout, tak nemá čas na interpretaci skladby. A teprve, když to všechno zvládá technicky, má to úplně v malíčku, to znamená, že to zmechanizuje takřka, že z toho udělá rutinu, tak se uvolní pro vyšší funkci.

A teď je nebezpečí, že když se z něčeho udělá rutina, že se neuvolní pro tu vyšší funkci, a že ta rutina to přelije, zaleje a udělá z toho nesmysl. No a tohle je rozhodující aplikováno na lidskou situaci. V *logu* se uvolnilo něco nového, totiž ten vztah odpovědnosti, ten vztah posuzování, měření míry, rozhodování lepší/horší, ten rozhovor, přesvědčování, argumentace a tak dále. To je něco úplně nového, co v mýtu nebylo možné.

Ale aby to mohlo fungovat, tak ty některé funkce, které mýtus plnil, musejí být zrutinovány. Ty tady musejí být. To nejde nechat mýtus a teď dělat *logos*. Ten *logos* musí plnit funkce toho, ale plní je tak, jako klavírista musí těma prstama v pravou chvíli na pravou klávesu vždycky zmáčkнуть. Jenomže jde o tu interpretaci, o tu skladbu, ne o to technické, to je předpoklad. A podobně ten mýtus. Ten mýtus tady pořád nějak bude, ty jeho určité funkce. A ten *logos* si to musí vzít za svůj úkol, aby je udržoval. Ale to bude jenom jako ta technika. Váš život bude jinde. Zrovna jako to tělo tady pořád bude, musí tady být. Jenomže teď už dělá takové věci, které vůbec nikdo netušil, že by mohl, od tenisu až po počítače.

Tímhle se ovšem ukazuje, že ten mýtus je prostě tady nezbytný, ale že je podřízen, naprosto podřízen. Je to cosi takového... teď si uvědomuju, jak jsou nějakí termiti nebo mravenci, kteří si pěstují vlastní houby v mraveništi a živí se jimi. Ale dokonce jeden případ, četl jsem to už moc dávno, jeden případ, že ta houba prostě nikde jinde neroste než v tom mraveništi.

A to je ono. Mravenci si vypěstovali houby, a takovou odrůdu, která jim vyhovuje, ale která nikde jinde neroste, která sama bez těch mravenců nemůže žít. To je ten mýtus, který si vypěstuje ten *logos*. Ten by sám nebyl schopen života, ale zapracovat ho do *logosu*. Jenom obyčejně mluvíme o výborném sloužícím.

Jiný hlas: Mně se teď zdálo, že jak jsme tady mluvili o tom mýtu, tak jsme ho jako tak vážali k situaci. Měli jsme tady takové ty citové příklady pro to. Ale že když by to člověk chtěl nějak popsat, tak by snad nebylo přehánění, kdyby se řeklo, že mýtus najde v takzvaně normálním mluvním projevu. Když si sednete a budete poslouchat třeba svou známou, jak mluví, kolik tam bude mýtických momentů – budete-li sledovat její myšlení – kolik se jich tam najednou objeví v tom slovním projevu. Takže si myslím, že toto prosycení, které člověk může udělat ve světě mýtů, se asi opravdu musí odehrát ve světě řeči. Třeba by se dalo říct, že v tomhle smyslu je filosofie řečí, která vnáší zásadní korekturu do běžné řeči lidského styku.

Hejdánek: Řečeno velmi jemně, mnoho myslitelů to dokonce formulovalo tak, že je přímo v napětí – nemusí to být korektura, ale přímo v napětí – a stavěli filosofické myšlení proti konvencím, proti obecnému mínění. Že to tak dělali, jenom ukazuje, jak je to strašně spjaté, že to k sobě patří, že se to pořád o sebe mele, že to není něco vzdáleného, právě proto ta polemika vždycky odněkud je.

Jiný hlas: A to je něco, co lidem snadno uniká. Třeba jsem si to uvědomila při nějakém rozhovoru, jakou má člověk tendenci myslet ve skupinách, mít skupinové představy. Že není schopen si v každé životní situaci určovat „tohle si myslím já“, nýbrž neustále se podvědomě zařazuje nebo spíná s určitou skupinou, a to mu neobyčejně ulevuje.

Hejdánek: Krycí plurál?

Jiný hlas: Něco takového. A tam najednou se mu neuvěřitelně uleví, když se takhle nějakým způsobem zařadí. Takže prožívání mýtu, to, co má být vyhubeno, je v takových emocionálních situacích, jako je právě mluvní styk.

Hejdánek: Když uvedete ten příklad mluvního styku, my si tam všímáme, zvláště u přítelkyně, jak jste případně uvedla, ty nesmysly, které ona tam...

Jiný hlas: Ono to nejsou nesmysly.

Hejdánek: No, takové... my si to uvědomíme, to mýtické hlavně, ono to může něco zhodnotit vždycky v určitém smyslu, něco záporně, něco kladně. My si tam všímáme hlavně toho, co se přičí logice, co je protilogické, ale ono je tam také cosi alogického, co to celé nese, celý ten náš styk, ve kterém se náš vzájemný rozhovor děje.